

KARAFIÁTY A SAMET UMĚNÍ A REVOLUCE V PORTUGALSKU A ČESKOSLOVENSKU (1968–1974–1989)

30. 4. – 29. 9. 2019

Galerie hlavního města Prahy

Městská knihovna, 2. patro

Mariánské náměstí 1, Praha 1

Otevřeno denně kromě pondělí od 10 do 18 hodin, čtvrtek do 20 hodin

Kurátorky výstavy: Sandra Baborovská (GHMP), Adelaide Ginga (MNAC, Lisabon)

Překvapivé podobnosti, paralely i paradoxy převratných událostí Portugalska a Československa. Hranice svobodného kontinentu i hranice epochy – karafiátová a sametová revoluce jako první a poslední z „třetí vlny“ demokratických revolucí a jejich odraz ve výtvarném umění.

Kurátorský projekt *Karafiáty a samet / Umění a revoluce v Portugalsku a Československu* představuje první souhrnnou přehledku portugalského vizuálního umění v Česku koncipovanou v historicko-politickém dialogu s československými umělci. Společným východiskem je rok 1968, doba pražského jara v Československu a v Lisabonu jara Marcela Caetana. Tento rok představoval první záchvěv nadějí v konec stávajících nedemokratických režimů. Nadějí, které v Československu zmařila sovětská okupace a v Portugalsku pokračování koloniální války. Roky 1974 a 1989, data pokojných revolucí, poté přinesly oběma státům svobodu. Karafiátová revoluce v Portugalsku se odehrála 25. dubna 1974 a sametová revoluce v Československu 17. listopadu 1989.

Výstava uvádí díla československých a portugalských uměleckých osobností, jež reagovaly na totalitní režimy a měly zásadní vliv na formování současného umění obou zemí.

Patří mezi ně zejména Adriana Šimotová, Eva Kmentová, Olbram Zoubek, Květa a Jitka Válovy, Pavel Nešleha, Karel Nepraš, Václav Havel, Jiří Kolář, Milan Knížák, Petr Štembera, Karel Miler, Jan Mlčoch, Vladimír Ambroz, Jiří Valoch, Jiří Kovanda, Jiří David, David Černý, Július Koller, Ľubomír Ďurček, Mária Bartuszová, Jana Želibská, Dezider Tóth, Juraj Meliš a mnozí další. Do kontextu s nimi jsou zahrnuti jejich portugalští vrstevníci Helena Almeida, Lourdes Castro, Ana Vieira, Ana Hatherly, Maria Helena Vieira da Silva, Fernando Calhau, Manuel Alvess, António Barros, Silvestre Pestana, Alberto Carneiro, Ernesto de Sousa, Álvaro Lapa, José de Guimarães, Pedro Cabrita Reis, Salette Tavares, Sá Nogueira, Bartolomeu Cid dos Santos, Artur Rosa a Vítor Pomar. Ke slovu se dostává také mladší generace reflektující téma obou totalitních režimů a revoluce: Zbyněk Baladrán, Jan Pfeiffer, Filipe Marques, Carla Filipe nebo česko-portugalská umělkyně Ana de Almeida, která umělecky ztvárnila úvodní timeline s dobovými dokumenty. Na časové ose se stýkají dějinné momenty, které spojovaly Československo a Portugalsko zejména v průběhu nástupu autoritářských režimů. Časová osa reflektuje zpravodajské materiály tehdejší Československé televize, soudobý tisk, literaturu, plakáty a dokumentární fotografie. To vše v kontextu s vybranými uměleckými díly. Výstavní projekt je rozčleněn do částí věnovaných existenciálním projevům, tělesnosti, happeningům, performance, akčnímu umění a vizuální poezii. Současné reflexe českých a portugalských umělců vedou k zamyšlení nad otázkou revoluce a totality.

Prizma karafiátové revoluce ukazuje naši sametovou revoluci a prožitou totalitu z odlišného pohledu. Ikonografie a jednotlivé symboly se liší ve svém vyznění či dokonce stojí v přímém kontrastu.

Výstava KARAFIÁTY A SAMET je výsledkem čtyřleté mezinárodní badatelské spolupráce, která vznikla během dialogu mezi kurátorkami a autorkami projektu s různou kulturní a historickou zkušeností.

Kromě uměleckých děl prezentuje výstava rozsáhlé rešerše České televize, Rádio e Televisão de Portugal, Knihovny Václava Havla a Fundação Mário Soares. Zároveň poprvé u nás dává nahlédnout do soukromých archivů Portugalců. Právě oni jako první zahraniční delegace přijeli podpořit naši demokratizaci. Padesát tisíc růží, které rozdali na Národní třídě, se stalo symbolem solidarity. Právě oni zprostředkovali kontakt mezi portugalským prezidentem Mário Soaresem a Václavem Havlem, stejně tak jako automobil, kterým náš první demokratický prezident dorazil na inauguraci na Pražský hrad.

Po třiceti letech se tyto portugalské osobnosti vrací zpět do Prahy, aby znovu připomněly důležitost svobody a hodnoty, za které se občané v Československu v průběhu sametové revoluce postavili.

Rozsáhlý badatelský projekt doprovází trojjazyčná publikace, do níž přispěli Sandra Baborovská, Adelaide Ginga, Pavel Szobi, Vít Havránek a Ana de Almeida. Publikace a výstava vznikají ve spolupráci Galerie hlavního města Prahy s Museu Nacional Contemporânea do Chiado.

Sandra Baborovská, Adelaide Ginga

Kurátorky výstavy: Sandra Baborovská (GHMP), Adelaide Ginga (MNAC, Lisabon)

Odborný poradce: Pavel Szobi

Architekt: Zbyněk Baladrán

Grafické řešení: Studio Anymade

Záštitu nad výstavou převzaly portugalská velvyslankyně Její Excelence Manuela Franco a Hana Třeštková, radní hl. m. Prahy pro oblast kultury, památkové péče, výstavnictví a cestovního ruchu.

Hlavní mediální partner: Česká televize

Mediální partneři: A2, Art&Antiques, ArtMap, Artikl, Český rozhlas, EXPRES. FM, Flash Art, Literární noviny, protisedi.cz, Radio 1, XANTYPA

Vstupné: 120 Kč plné (dospělí) / 60 Kč snížené (studenti) / 30 Kč (senioři)

Kontakt pro novináře: Michaela Vrchetová, +420 725 818 721, vrchetova@ghmp.cz

Další informace: www.ghmp.cz, www.facebook.com/GHMP.cz

DOPROVODNÝ PROGRAM

30. 4. 2019, 19 h

Diskuze – Knihovna Václava Havla

Setkání s portugalskými hosty, kteří v prosinci 1989 přijeli podpořit demokratizaci Československa. Diskuze se zúčastní Álvaro Beleza, Diogo Cabrita, José Pedro Aguiar-Branco, António Tavares, José Campelo, José Viegas, Paulo Barros Vale; za českou stranu pak Monika Pajerová a Martin Mejstřík. Setkání moderuje Jakub Železný.

23. 5. 2019, 18 h

Komentovaná prohlídka výstavy s kurátorkou Sandrou Baborovskou a historikem Pavlem Szobim.

5. 6. 2019, 17.30

Komentovaná prohlídka výstavy s kurátorkou Sandrou Baborovskou a historikem Pavlem Szobim.

5. 6. 2019, 19 h

Film: Papírové hlavy

Režie: Dušan Hanák (1995, 96 min, SK)

Umělecký stříhový dokument *Papírové hlavy* je unikátní autorskou výpovědí známého slovenského filmaře Dušana Hanáka o totalitě v poválečném Československu.

Uvádíme v malém sále v kině Městské knihovny

Sobotní výtvarné workshopy

31. 8. 2019, 13–18 h, *Textová a vizuální sdělení*, Městská knihovna

21. 9. 2019, 13–18 h, *Otisky tělesnosti*, Městská knihovna

Ve výtvarných reakcích navážeme na vystavená díla českých a portugalských umělců. Věnovat se budeme také přiblížení politické situace doby tzv. karafiátové revoluce v Portugalsku roku 1975, naší sametové revoluce v roce 1989 a kontextu jejich vzájemných paralel a podobností. Zaměříme se např. na práci s textem nejen po jeho formální, ale i obsahové stránce. Okrajově uplatníme i dobová a nadčasová hesla a vizuálně využijeme také motivy květin, světla, klíčů a lidských rukou v gestu vítězství. *Antikódy V.* Havla nás budou inspirovat k realizaci experimentální poezie a kaligramů. Podobně navážeme i na díla A. Hatherly a M. V. de Silvy. Budeme tvořit i koláže, roláže, proláže a asambláže z textů, obrazů i předmětů po vzoru tvorby J. Koláře nebo B. Kolářové. Podnětem se pro nás stanou i některá další lettristická díla – například textové obrazy J. Kollera. V rámci některých workshopů se budeme zabývat i tématem knihy (knih jako objekt u M. Knížáka). Vytvoříme i prostorový autoportrét – knihu ve tvaru lidské hlavy, kterou bude možné listovat a zapisovat do ní vlastní myšlenky (knihy k listování A. Šimotové).

Mnohvrstevnatě uchopíme téma lidské tělesnosti a jejího záznamu vlastními otisky (ruce, rty, tváře), kdy jako výtvarný prostředek zapojíme i těla účastníků. Po vzoru umělkyně A. Šimotové zaznamenáme lidské siluety prostřednictvím protrhávání a střihání kopírovacího papíru nebo kresbou. Navážeme také na dílo *Stopy* od E. Kmentové a budeme v nich pokračovat prostorem expozice. Obkreslené a vystřižené stopy návštěvníků tak vytvoří pokus o co nejdelsí řetěz – symbolický záznam průchodu galerií. Po vzoru K. Válové zpracujeme i silný motiv lidských očí (různých velikostí, barev a tvarů), které účastníci vytvoří, vystřihnou a rozprostřou v interakci s vystavenými díly i s prostorem na podlaze galerie a vytvoří tak kolektivní dílo. Ve stylu akčního umění navážeme na dílo H. Almeidy, která vytlačovala části svého těla do plátna v rámu podobně jako M. Bartuszová předměty – prostřednictvím performance budeme realizovat fyzické prolezení rozměrným malířským plátnem. V reakci na tvorbu J. Želibské, A. Šimotové a E. Kmentové obkreslíme na velký formát papíru siluety návštěvníků – jejich vzájemným navrstvením přes sebe vytvoříme další zajímavé skupinové dílo. Portréty a postavy vytvoříme i z nejrůznějších technických součástek v návaznosti na tvorbu K. Nepraše.

Výtvarný ateliér pro dospělé a seniory

10. 5. 2019, 15–18 h, *Podoby monotypu I*, Edukační centrum v Colloredo-Mansfeldském paláci

12. 5. 2019, 15–18 h, *Podoby monotypu II*, Edukační centrum v Colloredo-Mansfeldském paláci

7. 6. 2019, 15–18 h, *Kůže jako krajina nebo hranice I*, Edukační centrum v Colloredo-Mansfeldském paláci

9. 6. 2019, 15–18 h, *Kůže jako krajina nebo hranice II*, Edukační centrum v Colloredo-Mansfeldském paláci

Během výtvarných dílen se seznámíme s uměleckou tvorbou vystavených autorů a zaměříme se na různé techniky a postupy tisku. V prvním cyklu výtvarných reflexí se budeme věnovat technice monotypu, a to z hlediska možností grafiky i malby. Cesta k výtvarným záznamům bude tvořena na emocionální úrovni, oprostíme se od konkrétnosti a využijeme spontánní gesta a čáry. Do mokré barvy, nanesené na skleněné desce, budeme např. pomocí štětce, hřebenu, látky nebo také dotekem prstů vytvářet zajímavé texturování plochy. V druhém, navazujícím cyklu výtvarných dílen rozvineme téma figurativnosti a fenomén otiskování vlastního těla. Ve výtvarné práci budeme pomocí doteku, podpořeného barvou nebo sochařským materiálem, zkoumat výtvarné možnosti naší kůže. Problematiku otisku budeme sledovat také jako strukturu, detaily a tvary podobající se krajině. V rámci záznamu fyzických gest na ploše papíru také porovnáme hranice spontánnosti a uvědomělosti jako projevů identity člověka.

Mimořádné akce:

7. 6. 2019, od 14.30, prohlídka pro galerijní pedagogy v rámci semináře Komory edukačních pracovníků Rady galerií ČR + představení edukačních aktivit k výstavě

9. 7. 2019, 13–18 h, mimořádný workshop v rámci akce Tvořivý týden

Interaktivní prohlídky výstavy pro všechny typy škol i další věkové a zájmové skupiny s možností následné výtvarné reakce ve formě vlastní tvorby. Akce přizpůsobujeme časově, tematicky i úrovní náročnosti konkrétním požadavkům každé školy.

Rezervace nutná

Cena: děti do 10 let, studenti uměleckých škol, pedagogové 5 Kč; nad 10 let 20 Kč

Kontakt: Lucie Haškovcová, lucie.haskovcova@ghmp.cz, 606 612 987, 608 216 418

Kromě výše zmíněných akcí budou probíhat i další edukační aktivity zaměřené na ostatní cílové skupiny, jako jsou například znevýhodnění návštěvníci nebo rodiče s dětmi na rodičovské dovolené.